

NR:
I. 507.521

I
J. PAŹNIAK.

4306

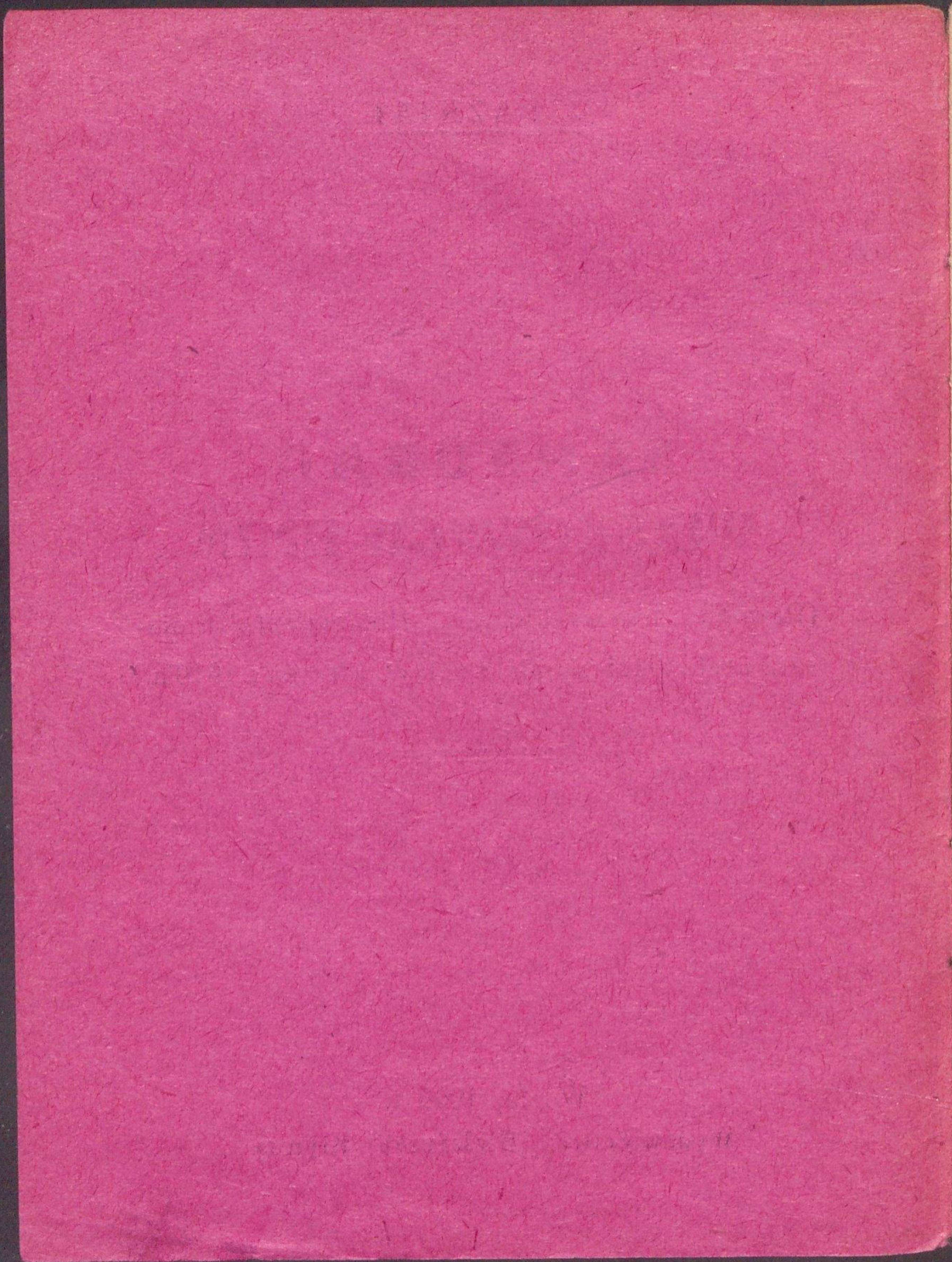
dub. I 595-315

SAMAŬRAD WIASKOWYCH HMIN

(Pawodle „ustawy hminnaj“ Hieneralnaha Kami-
sara ũschodnich ziarniel z dnia 26 wieraŹnia 1919 h.)

Wilnia, 1929 h.

Wydawiectwa „Biełaruskaj Krynicy“.

J. PAŹNIAK.

SAMAŮRAD WIASKOWYCH HMIN

(Pawodle „ustawy hminnaj“ Hieneralnaha Kami-
sara ũschodnich ziarniel z dnia 26 wieraŝnia 1919 h.)

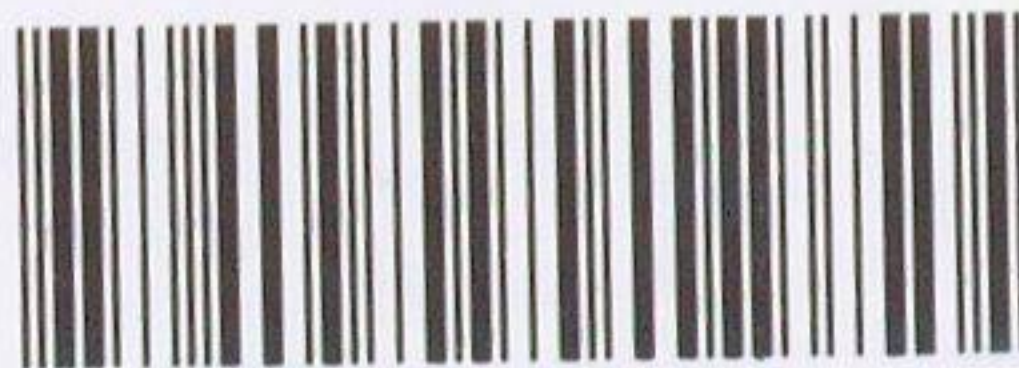
Wilnia, 1929 h.

Wydawiectwa „Biełaruskaj Krynicy“.

I. 507.521

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001020063465

1950 D 201/58.

Samaŭrad maje wializarnaje značeńnie ũ
žyci hramadzki i jość ćwiordaj padstawaj dla
dziaržaŭnaha ładu. Dziaržaŭny ład biez sa-
maŭradu prosta niemahčymy, bo dziaržaŭnyja
orhany nikoli nia mohuć biaz šyrejšaha ũčašcia
hramadzianstwa achapić usich halin hramadzka-
ha žycia. Čym šyrejšy kruh dziejnaści samaŭ-
radu i šyrejšaja adpawiednaja intaresam danaj
miejscowaści jaho praca, *tym mienšy i lahčejšy*
aparata dziaržaŭny i šyrejšaje zacikaŭleńnie hrama-
dzianstwa žyciom hramadzki. A čym bolšaje za-
cikaŭleńnie hramadzianstwa žyciom hramadzki,
tym bolšaja pradukcyjnaść pracy hramadzkej.
Čym bolšaja pradukcyjnaść hramadzkej pracy,
tym lepšy dabrabyt u krai.

Sučasny hminny samaŭrad u našym krai.

U 1919 hodzie polskim Hieneralnym Kami-
saram Uschodnich ziarniel (našaha biełaruska-
litoŭskaha kraju) wydany dekret ab samaŭradach
na abšary našaha kraju. Zhodna z hetym dekre-
tam wydany adpawiednyja zakony dla samaŭra-
daŭ wiaskowych hmin.

Skład wiaskowych hmin.

Pawodle hetaha zakonu wiaskowaja hmina
składajecca: z wiosak, zaścienkaŭ, kalonijaŭ, asa-

daŭ miestačkowych, falwarkaŭ, dwaroŭ i chutaroŭ — zlučanych u adzin hminny administracyjny wokruh (art. 1).

Kožnaja administracyjnaja wiaskowaja hmina žjaŭlajecca adnačasna samaŭradawaj terytorjalnaj adzinkaj i asobaj prawa publičnaha.

Siabry hminy.

Siabrami hminy žjaŭlajucca tyja asoby, katoryja majuć na terytoryi hminy niaruchomuju majemaść i prażywajuć u joj najmienš 3 miesiacy. Radziŭšyjasia na terytoryi Rečypaspalitaj Polščy i stała prażywajučyja na terytoryi hminy, najmienš 10 miesiacaŭ (art. 9).

Kožny siabra hminy maje prawa karystać z usich prawoŭ hminnych: pryjmać udziel u wybarach hminnych, być wybranym na ŭradawaje hminnaje stanowišča i maje prawa karystać z usich hramadzkich, dabradziejnych hminnych ustanou, a takža niasie i ŭsie, jak siabra, hminnyja ciažary (art. 11 i 13).

Orhany wiaskowych hminnych samaŭradaŭ.

Najwyšejšym orhanam samaŭradu wiaskowaj hminy žjaŭlajecca hminnaja Rada, wykanaŭčym orhanam hminnaj Rady žjaŭlajecca hminny Urad i padlahajučyja hminnamu ŭradu abwadowyja sołtysy i ich zastupniki.

Sposab wybaraŭ hminnaj Rady.

Dla prawiadzieńnia wybaraŭ u hminnyja samaŭrady jość asobny zakon (ustawa) — wybar-naja ordynacyja.

Ab wybarach u hminnyja samaŭrady daje rasparadžeńnie wyšejšaja dziaržaŭnaja administracyjnaja ŭłada na asnowie wybarnaj ordynacyi.

Pawodle hetaj wybarnaj ordynacyi kožnaja hmina dzielicca na niekalki wybarnych abwodaŭ. U kožny wybarny abwod wyžnačajecca wybarny kamitet začwierdžany dziaržaŭnaj administracyjnaj ŭładaj. Hminny wybarny kamitet ustanaŭlaje pawodle śpisu wybarščykaŭ lik wybaru pradstaŭnikoŭ z kožnaha wybarnaha abwodu na hminnaje sabrańnie. U abwodach wybarami pradstaŭnikoŭ na hminnaje sabrańnie kiruje abwadowy wybarny kamitet. Wybary pradstaŭnikoŭ na hminnaje sabrańnie ŭ abwodach prawodziacca pawodle miajscowaha zwyčajaju: — źbirajucca ŭsie wybarščyki ŭ pamieškańnie, wyznačanaje abwadowym wybarnym kamitetam, i wybirajuć ustanouleny hminnym wybarnym kamitetam lik pradstaŭnikoŭ na hminnaje sabrańnie sposabam adkrytaha hałasawańnia—padymańniem ruk,—možna hałasawać i tajna,— ab hetym wyrašajuć sami wybarščyki.

Paśla wybaraŭ u abwodach pradstaŭnikoŭ na hminnaje sabrańnie, hminny wybarny kamitet robić śpis usich wybranych pradstaŭnikoŭ na hminnaje sabrańnie ŭwa ŭsich abwodach hminy i šyroka heny śpis apublikoŭwaje, wywiešywajučy jaho ŭwa ŭsich wybarnych abwodach dziela aznajamleńnia i apawiaščeńnia wybarščykam (praduhledžana wybarnaj ordynacyjaj).

Pa zakančeńni apawiaščeńnia — publikacyi śpisu pradstaŭnikoŭ na hminnaje sabrańnie,—

hminny wybarny kamitet sklikaje ũsich pradstaŭnikoŭ na hminnaje sabrańnie dziela wybaru hminnaj Rady. Hminnuju Radu wybirajuć tolki siabry hminnaha sabrańnia. Siabry hminnaha sabrańnia ũkładajuć ťpiski kandydataŭ na siabraŭ hminnaj Rady i sami na hetyja ťpiski hałasujuć sposabam tajnaha hałasawańnia.

Na rađnaha ũ hminnuju Radu moža być wybrany i nia siabra hminnaha sabrańnia. Mandaty siabraŭ hminnaj Rady raździalajucca padličeńniem hałasoŭ takim sposabam, jak i ũ wybarach u Sojm.

Rada hminnaja składajecca nia mienš jak z 12 asob.

Wybary hminnaj Rady zaćwiardźaje dziaržaŭnaja administracyjnaja ũłada. Rada hminnaja wybirajecca na praciah 3 ch hadoŭ, ale moža być raspušćana dziaržaŭnaj administracyjnaj ũładaj i raniej. Rada hminnaja wybiraje ũrad hminny:—wojta, jaho zastupnika i ťaŭnika, sposabam hałasawańnia tajnaha, zwyčajnaj bolšaťciaj hałasoŭ. U skład hminnaha ũradu mohuć być wybrany i nia siabry hminnaj Rady.

Wybary wojta i jaho zastupnika wymahajuć zaćwierdźańnia dziaržaŭnaj administracyjnaj ũładaj. Kali administracyjnaja ũłada nie zaćwierdzić wojta abo jaho zastupnika, wyznačajucca nowyja wybary, a kalib i ũ druhich wybarach wybranyja wojt abo jaho zastupnik byli nie zaćwierdźany, tady henaja ũłada naznačajje wojta

abo jaho zastupnika, katory ũraduje da taho času, pakul nia budzie zaćwierdžany kandydat wybrany hminnaj Radaj (art. 41)

Urad hminny spaũniaje swaje abawiazki da kanca kadencyi Rady, h. zn. praz 3 hady. Pašla wybaraũ nowaj Rady wybirajecca i nowy ũrad, choć-by i wyznačany administracyjnaj ũladaj (art. 40)

Skład hminnaj rady.

Rada hminnaja składajecca z wybranych da jaje siabraũ i hminnaha ũradu:—wojta, jaho zastupnika i ľaũnika.

Radny, wybrany na siabru hminnaha ũradu i zaćwierdžany administracyjnaj ũladaj, tracić svoj mandat siabry hminnaj Rady, na jaho miejsca ũwachodzić u Radu nastupny kandydat wybornaha śpisku (art. 18).

Radny nia maje prawa zajmać pľatnaha stanowišča ũ hminnym uradzie, a takža nia moža mieć dahaworaũ z hminaj: arendnych, prad-pryjemstwawych i inšych (art. 20 i 21).

Hetaja zabarona abawiazuje takža wojta, jaho zastupnika i ľaũnika.

Kruh dziejności.

Rada hminnaja źjaũlajecca pradstaũnikom hminy. U sprawach, naležačych da kruhu dziejności hminy, Rada hminnaja jość orhanam uchwaladaũčym i kantralujučym (art. 22). Z hetaha widać, što da kompetencyi Rady hminnaj nale-

žyc kruh dziejnaści wiaskowaj hminy praduhle-
džany art. 15 hminnaj ustawy, a imiena:

1. Kiraŭnictwa hminnaj majemaščiaj, dachodami i raschodami;
2. Prawodžańnie i ŭtrymliwańnie hminnych daroh, mastoŭ i placoŭ;
3. Utrymliwańnie hminnych srodkaŭ kamunikacyi;
4. Zakładywańnie i ŭtrymliwańnie roznych ustanowaŭ datyčačych materjalnaha da-brabytu: elektryfikacyja, kanalizacyja, wada-prawody i inš.;
5. Apieka nad biednymi, zakładywańnie, ut-rymliwańnie prytułkaŭ;
6. Zakładywańnie i ŭtrymliwańnie bojniaŭ i tar-howych rynkaŭ (placoŭ);
7. Padtrymliwańnie miajscowaha ziemlarobstwa, promysłu, handlu, ramiasła i kooperacyi;
8. Padtrymliwańnie i pašyrańnie duchowaj kul-tury, zakładywańnie škol, bibliatek, čytal-niaŭ, narodnych damoŭ i h.p.;
9. Nahlad i apieka nad publičnaj abyčajnaščiaj.

Kompetencyja hminnaj rady.

Da kompetencyi hminnaj rady naležać i jaje pastanowam padlahajuć nastupnyja sprawy:

1. Ustanaŭliwańnie padstawaŭ hminnaha ūra-du i sposabu karystańnia hminnaj majemaščiaj, a takža roznych ustanowaŭ, naležačych da jaje, abo znachodziačychsia ŭ jaje zawiedywańni;

• 2. Nabywańnie i zbywańnie niaruchomaj majemaści, rabić pażyčki, dajučy ũ zastawu hminnuju majemaść, pryjmać darawizny i zapisy, rabić hrašowyja pażyčki i ũkładywać u banki abo inšyja kasy wolnyja hminnyja kapitały;

3. Uchwaliwańnie biudžetu i raschodaŭ, biudžetam nie pradhledžanych, a tak-ža rabić usialakija źmieny ũ biudžecie;

4. Uchwaliwańnie hminnych podatkaŭ;

5. Zamiena naturalnaj pawinnaści (šarwar-ku) na pawinnaść apłaty hrašmi i naadwarot;

6. Ustanaŭliwańnie padstawy kasawańnia hminnych podatkaŭ, jakich niemahčyma zyskać;

7. Ustanaŭliwańnie słuźbowych pasadaŭ i ich kasawańnie, z wyniatkam pasadaŭ pradhledžanych ustawaj;

8. Uchwaliwańnie etataŭ hminnych pracaŭnikoŭ;

9. Ustanaŭliwańnie taksy za karystańnie z publičnych srodkaŭ kamunikacyi na terytoryi hminy;

10. Dawiarać wiaści sudowyja sprawy ad imia hminy, začwiardžać dahawory, kasawać sprečki, datyčačyja hminnaj majemaści abo hrašawoj sumy, pierawyšajučaj normu, jakuju akreślić hminnaja rada;

11. Nadawańnie hanarowaha hramadzianstwa;

12. Dawać apinii adnosna źmieny hrancy hminy;

13. Kantrol nad dziejnosťaj hminnaha ũradu i spraŭdžańnie jaho rachunkaŭ.

Hminnaja Rada moža arhanizawać komisii i wydawać dla ich statuty, abyjmajučyja kruh dziejności hminy. Takija komisii moža arhanizawać z pasiarod siabie i inšych asob, nie naležačych u skład hminnaj Rady (art. 23 i 24).

Komisii mohuć być zarhanizawany z 3—5 i bolš asob nastupnyja:

1. Rewizyjnaja;
2. Zaškolnaj ašwiety;
3. Ziemiarska-pramysłowa-handlowa - ramiešlena-kooperatyŭnaja;
4. Sanitarnaja;
5. Dabradziejnaja;
6. Darožnaja i inš.

Dla hetakich komisijaŭ treba apracawać i wydać statut, pawodle jakoha kožnaja takaja komisija prawodziłab swaju dziejność.

Rewizyjnaja komisija prawodzić kantrol samaŭradawych rachunkaŭ i ũsiej samaŭradawaj pracy hminnaha samaŭradawaha wykanaŭčaha orhanu.

Ab pasiedžańniach hminnaj Rady i jaje postanowach.

Pasiedžańnie hminnaj Rady sklikaje wojt najmieniš adzin raz u 3 miesiacy, padajučy paradak dnia, — jakija sprawy buduć abhawarywacca. Wojt musić sklikać Radu, kali wymahaje

hetaha hminny ũrad, abo adna čačwiortaja časć siabroŭ Rady. (art. 26)

Dla pasiedžańnia i pastanowy ũ sprawie pażyčki, abo pradaży hminnaj majemaści treba prysutnaści $\frac{2}{3}$ siabroŭ Rady. Dla pastanowy ũwa ũsich inšych sprawach treba prysutnaści zwyčajnaj bolšaści siabroŭ Rady (art. 32).

Na pasiedžańniach hminnaj Rady prezesam zaũsiody bywaje wojt, abo jaho zastupnik (art. 25)

Pasiedžańni hminnaj Rady pa zakonu — jaũnyja, ale na prapazycyju prezesa, abo čačwiortaj častki liku prysutnych siabroŭ, Rada moža bolšaściu dźwiuch trecich hałasoŭ prysutnych uchwalić pasiedžańnie tajnaje.

Razhlad biudžetu i hminnych rachunkaŭ musić być jaũny (art. 27).

Hałasawańnie adbywajecca adkryta. U sprawach asabistych, na žadańnie čačwiortaj častki prysutnych siabroŭ Rady, hałasawańnie musić być tajnaje. Na žadańnie takoha samaha liku prysutnych siabroŭ Rady hałasawańnie moža być i imiennaje. Hałasawańnie pry wybarach zaũsiody tolki tajnaje (art. 34).

Dla pastanowy treba zwyčajnaj bolšaści hałasoŭ prysutnych siabraŭ Rady, a dla pastanowy ũ sprawach pażyčki, abo pradaży hminnaj majemaści, pry składcie Rady wymahanym art. 32, treba bolšaści dźwiuch trecich hałasoŭ. U wypadku roũnaści hałasoŭ *prociŭ* i *za*, pierawažaje taja starana, za jakuju daść svoj hołas prezes Rady (art. 33).

Pastanowy hminnaj Rady, datyčacyja sprawaŭ aznačanych u punktach 2, 3, 4, 5, 6 i 9 u addziele „Kompetencyja Rady hminnaj” wymahajuć zaćwierdžańnia nadzorčaj uładaj (Pawiatowy Samaŭradawy addziel, staršynioj jakoha jość pawiatowy starasta (art. 37). Pastanowy Rady hminnaj wykonywajucca tolki tady, kali nadzorčaja ŭłada (Pawiatowy Samaŭradawy Addziel) u praciahu 2-ch tydniaŭ im nie zapiarečyć, abo susim ich nie skasuje (art. 38).

Hminny ŭrad i jaho kompetencyja.

Hminny ŭrad składajecca z wojta, jaho zastupnika i łauńnika, a kali b hminnaja Rada nia wybrała łauńnika, urad hminy składajecca tolki z wojta i jaho zastupnika (art. 39 i 45).

Učaście łauńnika ũ hminnym uradzie źjaŭlajecca wielmi karysnym z boku hminnaj Rady, bo łauńnika wybira je Rada (art. 44), a wojt i jaho zastupnik časta bywajuć naznačanyimi pamima woli Rady.

Hminny ŭrad u sprawach samaŭradawych zjaŭlajecca orhanam wykanaŭčym:

1. Akreślaje sposab wykanańnia pastanowaŭ hminnaj Rady;
2. Kiruje hminnaj majemaścijaj;
3. Raskładaje podatki i pawinnaści pawodle pastanowaŭ hminnaj Rady;
4. Naznačaje hminnych pracaŭnikoŭ;
5. Sklikaje pasiedžańni hminnaj Rady;

6. Daje sprawozdaču hminnaj Radzie z swajej dziejnaści i paduładnych sabie orhanaŭ;

7. Unosić prapazycyi hminnaj Radzie ũ kruhu dziejnaści hminnaha haspadarawańnia.

Na čale hminnaha ũradu staić wojt.

Ab pasiedžańniach hminnaha ũradu.

Dla pasiedžańnia hminnaha ũradu nieabchodnaj jość prysutnaść usich jaho siabroŭ (art. 61)

Na pasiedžańniach hminnaha ũradu prezesam zaŭsiody, tak jak hminnaj Rady, jość wojt, abo jaho zastupnik (art. 60).

Pastanowy hminnaha ũradu rašajucca bolšaścij hałasou, u wypadku roŭnaści, prociŭ i za, pierawyšaje hołas prezesa (art. 62).

Usie pastanowy hminnaha ũradu padajucca da wiedama hminnaj Rady na najbližejšym jaje pasiedžańni.

Hminnaja Rada, razhledziŭšy pastanowu hminnaha ũradu, moža jaje źmianić.

Ab wiaskowych abwodach i abwodawych sołtysach.

Hmina dzielicca na niekalki administracyjnych abwodaŭ. Padziel na abwody dakonywajecca terytoryjalna. U skład abwodu ũwachodziać wioski, faliwarki, zaścienki, dwary, wakolicy i asady.

Siabrami abwodu źjaŭlajucca ũsie tyja, katoryja jość siabrami hminy i prażywajuć na terytoryi abwodu.

Sołtysa abwadowaha i jaho zastupnika wybiraje abwadowaje sabrańnie sposabam miajscowaha zwyčajju, heta znača tak, jaki sposab jość u danaj miajscowaści hałasawańnia na sabrańniach. Sołtys i jaho zastupnik wybirajucca na adzin hod času (art. 73 i 74).

Wybary sołtysa i jaho zastupnika wymahajucca zakonom začwierdžańnia administracyjnaj uładaj; kali wybranych—sołtysa i jaho zastupnika — administracyjnaja ũlada nie začwierdzić, to wyznačajucca nowyja wybary, a kali abwadowaje sabrańnie jznoŭ wybiare takich kandydataŭ na sołtysa i jaho zastupnika, katorych administracyjnaja ũlada nie začwierdzić, to tady pawiatowy starasta naznačaje sołtysa abo jaho zastupnika i jany ũradujuć praz ceły hod času (art. 75 i 76).

Ab abwadowych sabrańniach i ich kрузie dziejności (kompetencyi).

Abwadowyja sabrańni pawodle zakonu mohuć sklikacca ũ mieru patreby. Abwadowaje sabrańnie sklikaje sołtys pa zahadu hminnaha wojta, abo na žadańnie dziesiataj častki praŭnych siabroŭ abwodu. Prawa ũčaścia ũ abwadowym sabrańni majuć usie praŭnyja siabry abwodu. Na abwodnych sabrańniach prezesam žjaŭlajecca sołtys. Dla prawamocnych pastanowaŭ abwadowaha sabrańnia wymahajecca čecwierć prysutności praŭnych siabraŭ abwodu. Usie pastanowy na abwadowym sabrańni rašajucca zwyčajnaj bolšaścij hałasoŭ. U wypadku roŭności hałasoŭ za i pro-

ciů, prapazycyja ũpadaje (art. 82, 84, 85, 86 i 88). Da kruhu dziejnaści (kompetencyi) abwadowaha sabrańnia naleŹać sprawy:

1. Wybary sołtysa i jaho zastupnika;
2. Abhawarywańnie specyjalnych patrebaů abwodu, naleŹących da kruhu dziejnaści hminy, dzieła pradstaůleńnia hetych patrebaů na razhlad hminnaj Rady, abo hminnaha ũradu (art. 89).

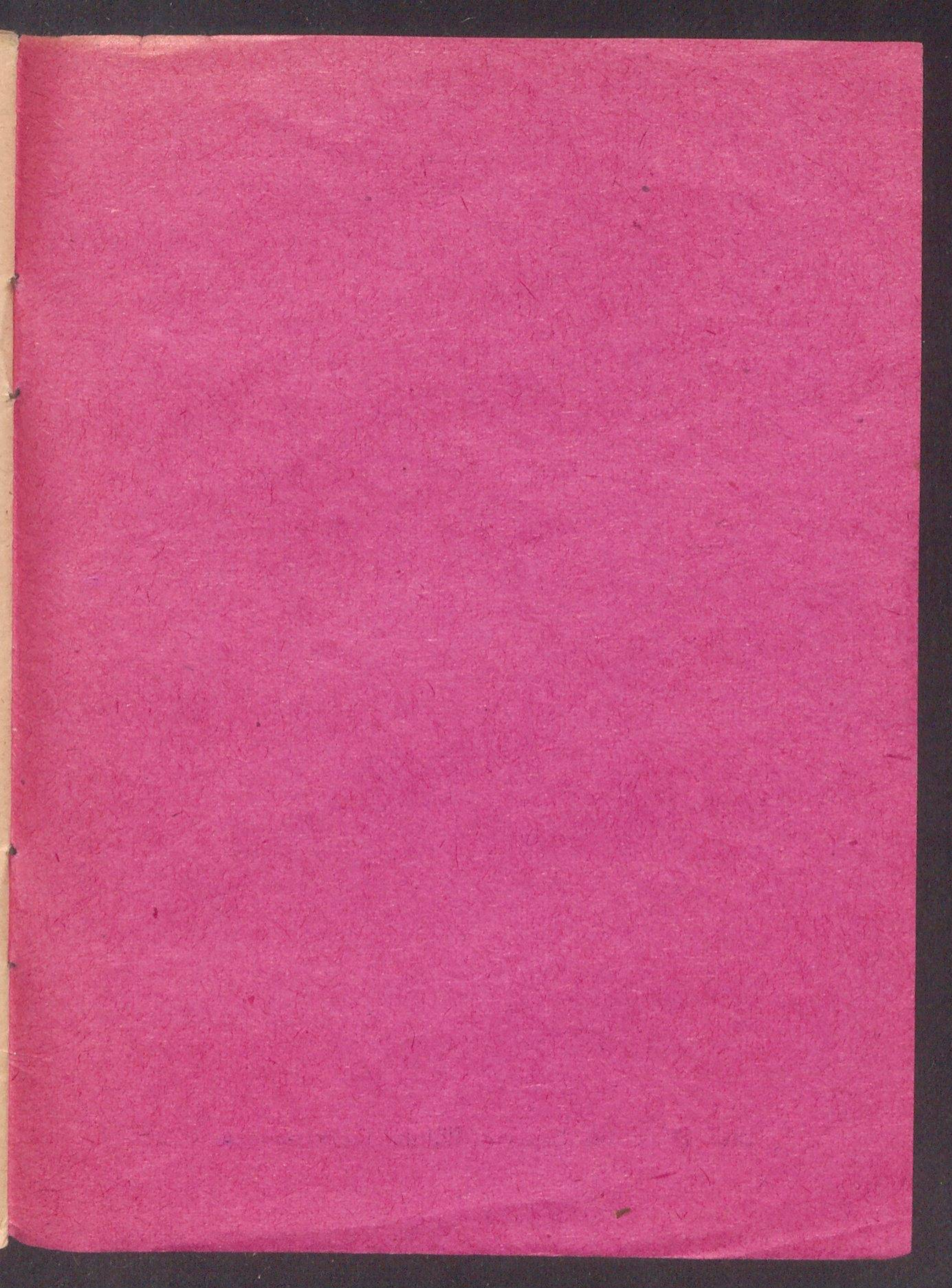
Sołtysy Źjaůlajucca wykanaůcami zahadu hminnaha wojta.

— — —

Hminny samaůrad jość wialikim dziejnikam dzieła padniaćcia aświety i naahuł kultury na wioscy. Dzieła hetaha, dajućy ũ ruki ćytaća hety karocieńki praůny ahlad samaůradu wiaskowaj hminy, maju na mecie aznajomić wiaskowych pracaůnikoů z kruham dziejnaści sućasnaha hminnaha samaůradu ũ našym kraju.

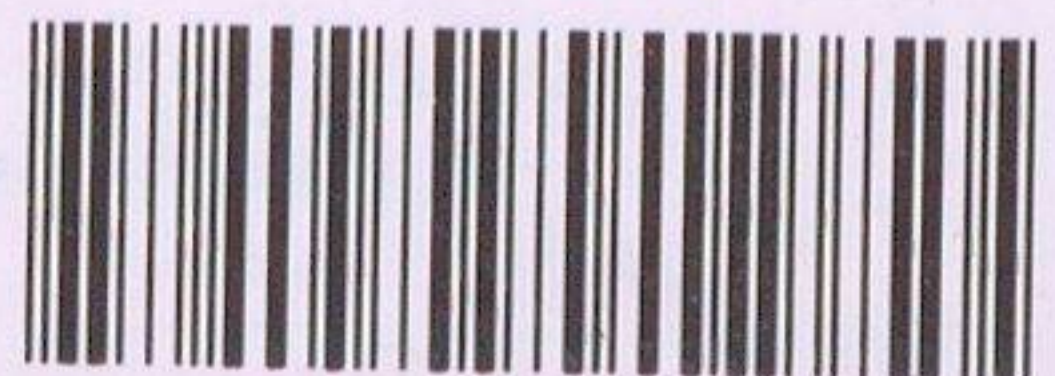
Dorzyukiewicz St.
4.III-50

Współczesność

Biel. Druk. Im. Skaryny, Wilnia, Luce

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001020063465